

NOTISER

¶ Från Centrum för tillämpad etik i Linköping har utgivits *Applied Ethics and Reflective Equilibrium*, red Bo Petersson, Linköping 2000, och *Ethics in the Age of Information Technology*, red Göran Collste, Linköping 2000.

Den välkände norske filosofen Arne Næss, som nu snart är nittio år – han är född 1912 – har utgivit en bok med titeln *Livsfilosofi*, som nu också kommit på svenska, Natur och Kultur 2000. Bokens undertitel är ”Ett personligt bidrag om känslor och förnuft”.

Sören Stenlund, som är biträdande professor i teoretisk filosofi i Uppsala, har samlat tio filosofiska uppsatser i en volym med den närliggande titeln *Filosofiska uppsatser*, Norma bokförlag, 2000. De flesta av uppsatserna har inte tidigare publicerats, och de tre som tidigare har publicerats föreligger här i omarbetad form. Bland annat behandlas Wittgensteins tänkande, Descartes metod, konstruktivism och postmodernism.

¶ Filosofiska problem har ju diskuterats rätt ofta i radio på senare år. Ett problem som man emellertid inte tagit upp är ”Vad är radio?” – eller kanske snarare ”Hur är radio möjlig?”. En far som skulle förklara detta för sin lille son menade att det är ungefär likadant som med en katt. ”Tänk dig en katt, och att någon trampar katten på svansen. Då jamar katten. Men om du nu tänker dig en väldigt stor katt, t ex så stor att den har svansen i Stockholm och huvudet i Malmö – ja, då är det ju så att om man trampar den på svansen i Stockholm så jamar den i Malmö. Ungefär så är det med radio. Den enda skillnaden är att man då har tagit bort själva katten.” Det finns alltså en sorts virtuell katt *an sich*, som vi måste anta för att kunna förklara den del av våra sinneserfarenheter som vårt radiolyssnande innebär. Men som redan Immanuel Kant påpekade kan vi inte veta någonting alls om denna katt – utom det att den existerar.

¶ Torbjörn Tännjö har utgivit tjugo uppsatser, av vilka de flesta tidigare varit publicerade i dagspressen och på andra håll, under titeln *Filosofi & Politik*, Manifest 2000.

Lars Gustafsson, den numera texanske författaren, har utgivit *Meditationer. En filosofisk bilderbok*, Natur och Kultur 2000. För illustrationer och formgivning – och i viss mån även för det tankemässiga innehållet – svarar herr Gustafsson själv.

Boris Pasternaks yngre syster, Josephine Pasternak, som lämnade Ryssland 1921 och senare bodde i Oxford från 1938 till sin död 1993 (efter att ha doktorerat i psykologi i München 1929) har skrivit en bok som nu utkommit på engelska i Danmark: *Indefinability. An Essay in the Philosophy of Cognition*, Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen 1999. Iris Murdoch skriver om innehållet i ett kort förord att "It is real philosophical thought, deep and stirring, and presented with authority and elegance".

Nils Uddenberg har utgivit en antologi om "biologi, människobild och samhälle" med titeln *Det givna och det föränderliga*, Nya Doxa 2000. Roger Fjellström har publicerat en skrift med titeln *Etik och moral i högre utbildning – ett diskussionsunderlag*, Enheten för personalutveckling, Umeå universitet.

Veganerna – en bok om dom som stör har utgivits av Magnus Linton, bokförlaget Atlas, 2000. En antologi med titeln *Stat, individ & marknad – sex skolor i samtida samhällsfilosofi* har utgivits på Timbro, 2000. Redaktör är Johan Norberg och övriga författare är Niclas Berggren, Fredrik Bergström, Niclas Ericson, Mattias Lundbäck och Ingemar Nordin.

Ann-Cathrin Jarl har disputerat i etik vid teologiska fakulteten i Uppsala på avhandlingen *Women and economic justice – Ethics in feminist liberation theology and feminist economics*, Uppsala 2000. Religionsfilosofen Hans Hof har utgivit *Bli mer människa*, Benedictum 2000, en reviderad version av hans bok *Mer människa*, som utkom 1985.

¶ Georg Stiernhielm var en klurig typ. Samuel Columbus (1642–1679) berättar i sin karakteristik av Stiernhielm bland annat följande: "En gång kom Secreterar Cantersteen til honom ok fant honom studerande: då frågade Cantersteen, huar till han så trågit studerade, ok huad dät war åt? Stiernhielm sade, när iag blijr död läre många finnas som tala om mäy, ok hålla tåf mina skrifter, män när ni är död, talar ingen mehr om ehr. Cantersteen gaf igän; ni ha'r då inte gagn där-af, ok kännen inte där til när I ä död. Stiernhielm swarade: Jag har nu lust där af medan jag lefwer, att iag weet di läre tala wäl om mäg när jag är död."

¶ Claudio M Tamburrini har utgivit en bok med titeln *The "Hand of God"? Essays in the Philosophy of Sports*, Acta Universitatis Gothoburgensis, 2000.

¶ En samling konferensinlägg från Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien har utgivits under titeln *Intuitive Formation of Meaning*, 2000. Bland bidragsgivarna finns också filosofer som Göran Hermerén, Ingar Brinck, Mats Furberg, Jaakko Hintikka och Peter Gärdenfors.

¶ Modern filosofi är tyvärr ofta skriven på ett rätt torrt och knastrigt språk. Men det finns undantag. Smaka exempelvis på följande formulering av den finländske filosofen Jaakko Hintikka (i Konrad Marc-Wogaus svenska översättning): "Ontologisk nudism kan tyckas vara en tilltalande idé i en rent abstrakt semantiks varma solsken, men den kan inte praktiseras i en realistisk modallogisk pragmatiks kalla klimat". Nåja, lite knastrigt är det kanske, men man får väl ändå säga att det samtidigt har en påtaglig poetisk glansfullhet.

¶ I vår serie av engelska läsövningar kan vi nu presentera följande, något limerick-liknande vers. Här gäller det att sätta in citationstecken på ett sådant sätt att resultatet blir sant (en lämplig examinationsuppgift på grundnivå, kanske):

According to W Quine,
Whose views on quotation are fine,
Boston names Boston,
And Boston names Boston,
But 9 doesn't designate 9.

¶ Pirjo Birgerstam har utgivit en bok om skissande, fenomenologi, etc med titeln *Skapande handling – om idéernas födelse*, Studentlitteratur 2000.

En bok med titeln *Filosofier funderar* har utgivits i serien Acta Philosophica Universitatis Lulensis, Swedish Science Press 2000. Titeln är dock vilseledande. Boken innehåller föredrag av fjorton författare, men ingen av dem tycks vara filosof och de behandlar inte heller några filosofiska ämnen. Däremot är de humanister vid Luleå universitets filosofiska fakultet.

¶ *Könskampens mystik*

"Om idrotten ska kunna bidra till jämställdheten mellan könen måste kvinnor få besegra män." Detta sägs av Claudio Tamburrini och Torbjörn Tännsjö i en artikel i DN Debatt i slutet av augusti 1999. De konservativa krafterna inom idrotten måste ge vika, går resonemanget. Inlägget ser ut som ett frieri till de krafter som slutgiltigt vill lägga naturen under politikens domvärjo.

För Ludwig Wittgenstein hand-

lade filosofin om att avgränsa språket från det mystiska. Redan i *Tractatus* slog han fast att de centrala mänskliga intressena inte kan beskrivas enligt den logiska positivismens program. I hans hemliga dagböcker läser vi om filosofin som en närmast religiös verksamhet som inkluderar bön.

Kan något bättre än könet avslöja det vetenskapliga språkets trubbighet? Michel Foucault har på ett mycket slående sätt demonstrerat

alla kliniska vokabulärens oömlräcklighet inför mänskocokroppens mysterier. Vår urgamla *ars erotica* har under positivismen ersatts av en *scientia sexualis*, som bryter ned den sexuella aktiviteten i dess fysiska beständsdelar men säger intet om vad älskogslekarna betyder i det mänskliga perspektivet. Vetenskapen har helt enkelt inget språk för den i kultur levande människan. Den judiske filosofen Emmanuel Lévinas introducerade begrepp som oändlighet, diakoni, ansikte, smekning för att ge oss en aning om hur de känslomässiga eller subjektiva behoven hela tiden distanserar materien. Bland hans lärjungar finns bl a de franska feministerna Chaterine Chalier och Luce Irigaray, som sysslar med kulturmänniskans immateriella, mystiska, verklighet. Jämställhetsdebatten framstår som en kvarleva från positivismens dagar, då allt skulle avtvingas sin sanning i siffror.

I de grenar som ingår i en svensk klassiker; Vasaloppet, Vättern runt, Vansbrosimningen och Lidingöloppet, har kvinnor sedan länge tillträde till herrklasserna. Det händer varje år att skickliga kvinnor besegrar ett stort antal män. Är det ett rimligt antagande att det gynnat jämställdheten

i samhället? Man kan gott fråga sig om spelet mellan könen verkligen kan reduceras till kalla siffror, om det kan frigöras från det specifikt manliga och kvinnliga, från romantik och utsäglighet, från mystik.

Jämställdheten mellan könen som politiskt projekt måste naturligtvis kvantifiera sina mål. Den är en del av den mätbarhetens aritmetiska, eller positivistiska, kultur som kallar Lévinas' smekning "taktik-kinetisk stimulan", något som Deepak Chopra raljerat över (*Hälsa och personlig verklighet*, Norstedts 1993). Den hör till den kvantitativa människosyn som har vetenskapliga namn på beteenden, könsorgan och sekretion, men inte kan säga oss vad åtrå, längtan, romantik är.

Wittgenstein hävdar att det verkligen finns något som inte kan utsägas i språket eller matematiken. Detta något visar sig i stället, på sätt som det självt väljer. Det är det som är det mystiska. Vi anar något som trotsar varje formel. Är det inte så att könsskillnaden hör till det utsägbara, till mystiken bortom språket? Att det tillhör den gåta vartill religionen, kulturen eller intuitionen må ha tillträde, men aldrig logiken, språkets matematik?

Anders Bylander

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Per Lindström är professor i logik i Göteborg, Jonas Gren är doktorand i praktisk filosofi i Göteborg, Lilli Alanen är professor i filosofins historia i Uppsala, Sören Halldén är professor emeritus i teoretisk filosofi i Lund, Ingmar Persson och Wlodek Rabinowicz är professorer i praktisk filosofi i Lund, och Toni-Rønnow-Rasmussen är lektor i praktisk filosofi i Lund.